

Сидоренко Г. Г.
кандидат біологічних наук, доцент
кафедри природничо-математичної освіти
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»,
м. Дніпро, Україна

Турицька Т. Г.
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри загальної медицини з курсом фізичної терапії
Дніпровського національного університету ім. О. Гончара,
м. Дніпро, Україна

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА РЕФЛЕКСИВНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

На сучасному етапі модернізації системи освіти України ставиться завдання підвищення якості освіти, одним із шляхів удосконалення якої є впровадження у навчально-виховний процес компетентнісного підходу. Це в свою чергу вимагає в системі післядипломної освіти розробки ефективних технологій удосконалення та розвитку у вчителів професійних компетентностей. Сьогодні підвищився попит на висококваліфікованого, творчого, соціально активного та конкурентоспроможного педагога, здатного

виховати соціалізовану особистість в надзвичайно мінливому світі. Погоджуємося з визначенням професійної компетентності педагога, яке запропонувала С. Скворцова: це властивість особистості, що виявляється в здатності до педагогічної діяльності; це єдність теоретичної і практичної готовності до педагогічної діяльності; це спроможність результативно діяти, ефективно вирішувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності [1, с. 96]. Пріоритетним завданням закладів післядипломної освіти стає підвищення професійного рівня педагогів і формування педагогічного колективу, що відповідає запитам сучасності. На зміну традиційним методам навчання прийшли оновлені методи. Змінилися і вимоги до професійних умов реалізації освітньої програми, які вимагають безперервності професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти. У результаті підвищення кваліфікації педагог опановує нові методи вирішення професійних завдань, підвищує свій професійний рівень, що особливо важливо в постійно мінливих умовах і вимогах суспільства. Донедавна фахівець оцінювався згідно з рівнем своєї кваліфікації. Нині недостатньо володіти певною кваліфікацією, сьогодні треба бути професійно компетентним, володіти здатністю та уміннями швидко реагувати на зміни, викликані процесами глобалізації, застосовувати нестандартні рішення, генерувати нові оригінальні ідеї в умовах наявних освітянських реформ.

Пріоритетною цінністю професійної підготовки на сучасному етапі визначається розвиток у людини потреби і можливості вийти за межі традиційних підходів, здатності до самореалізації творчого потенціалу, спрямованості на саморозвиток та самоосвіту [2]. Професійно-педагогічна компетентність вивчається у контексті проблеми реалізації особистісних характеристик вчителя, розвитку його професійної свідомості і рефлексії, динаміки професійного самовизначення [3, с. 176]. Для удосконалення та розвитку предметних компетентностей із природничих дисциплін, зокрема з біології, слід звернути увагу на необхідність розвитку ключових педагогічних компетентностей, серед яких володіння методиками розвитку критичного

мислення посідає одне із центральних місць. Проблема формування критичного мислення в післядипломній освіті вчителів має особливе значення, так як тільки вчителі, які володіють методикою та стилем критичного мислення, зможуть допомогти учням сформулювати життєву стратегію, сформувати світогляд.

Слід зауважити, що вироблення критичного стилю мислення, в свою чергу, передбачає формування рефлексивно-оцінної діяльності, спрямованої на пошук та актуалізацію життєвих цінностей. Рефлексія є умовою і засобом професійного та особистісного саморозвитку. У широкому практичному сенсі рефлексія розглядається як здатність людини до самоаналізу, осмислення і переосмислення своїх предметно-соціальних відносин з навколишнім світом і являє собою необхідну складову частину розвиненого інтелекту.

Проте, слід звернути увагу, що розвиток критичного стилю мислення і рефлексивної культури дорослих має свою специфіку та особливості.

На нашу думку, для розвитку професійних компетентностей вчителя біології потрібно використовувати як індивідуальні, так і колективно-групові методи професійного навчання. Проте, особливу роль краще приділяти колективно-груповим методам, оскільки вважаємо, що одним із найважливіших чинників ефективності професійного зростання є співпраця педагогів у професійних навчальних спільнотах.

Тому, головна умова успішного використання вчителем біології як педагога технологій, спрямованих на розвиток критичного мислення, є власне розуміння і прийняття ним ідеї про необхідність розвитку критичного мислення. Крім того, щоб навчити дітей критично мислити, вчитель повинен сам вміти це робити. А формування рефлексивної культури має розглядатися як необхідний компонент розвитку професійних компетентностей, які і визначають концептуальний напрямок сучасної освіти.

Список використаних джерел:

1. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. Наука і освіта. 2009. № 4. С. 93–96.

2. Умінська А. П. Формування рефлексивної культури майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2017. 235 с.
3. Ціпан Т. С. Професійна компетентність сучасного вчителя. Інноватика у вихованні. 2016. Вип. 3. С. 174–181.